Pospíšil, Ivo

Slovenská Lásky hra osudná na českém a tatranském pozadí

Slavica litteraria. 2008, vol. 11, iss. 2, pp. 197-198

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): https://hdl.handle.net/11222.digilib/103435
Access Date: 28. 11. 2024
Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

MUNI ARTS Masarykova univerzita Filozofická fakulta

Digital Library of the Faculty of Arts,
Masaryk University
digilib.phil.muni.cz

SLOVENSKÁ LÁSKY HRA OSUDNÁ NA ČESKÉM A TATRANSKÉM POZADÍ

Lehce postmoderní próza **Tibora Ferka** (roč. 1932) *Lásky hra osudná* (Spolok Slovenských spisovateľov, Bratislava 2006) v dobrém slova smyslu připomene některé reflexivní prózy Rudolfa Slobody: takoví autoři jako umělci i jako lidé to nemívají na světě lehké, neboť jejich senzitivita budící dobré city vyvolává ve vnímateli také pocit vlastní nedostatečnosti a snad i viny, jakousi kreativní závist, že lze psát dobrou literaturu tak jemně a citlivě, nikoli, jak je v krajích zvykem, hrubě a brutálně. Jejich díla jsou jaksi přirozeně humánní, a proto nekompromisní, vidí hnisající vředy světa a přímo a nebojácně je pojmenovávají, nikoli však s vítězoslavnou investigativitou, ale s lítostí a smutkem. Taková díla vyvolávají představu, že za povrchní fasádou literárních směrů a doktrinářských poetik se skrývají v podstatě dva proudy – stejné jako v životě: dobro a zlo, laskavost a násilí; vyvolává také, byť asi falešnou, představu, že ta jemnost, citlivost a nenásilí jednou zvítězí, ale že to možná bude nikoli na tomto světě. Proto próza Tibora Ferka, absolventa teatrologie na někdejší Univerzitě Karlově, novináře, dramaturga, dramatika, prozaika a překladatele, je neustále obnovovanou syntézou, budováním mostů: mezi českým a slovenským kulturním prostorem, například v toposu Tater, kde se setkávají osudy Jiřího Wolkra, Franze Kafky a Karla Čapka s osudem univerzitního učitele, jehož ošklivý studentský žert vytrhl z jeho pracoviště vstříc světu, jenž ho překvapí, ale nezdolá, kde najde nové uplatnění, novou nezávislost, staronovou lásku. Ale také mostem mezi minulostí a přítomností, věčnou polohou lásky, osudu a naděje, které koncentruje již čapkovský název díla.

Postmoderně stylizovaná kompozice implantuje do hlavní dějové linie – příběhu slovenského intelektuála v soukolí zhrublého světa – také úryvky z tatranské korespondence zmíněných autorů, kteří svůj osud spojili s českým prostředím, ať ji psali česky nebo německy, ať již jejich zázemím byly východní Čechy, Morava či Brno, Prostějov nebo česko-německá Praha. Jak píše na obálce Peter Andruška: „Ferkov text priam nabáda k analýzam, k zvažovaniu...“ Když – stejně jako on – připustíme, že text je intelektuálně nabitý, mohlo by to vyvolat představu, že je přeintelektualizovaný, že šustí papírem. Tím papírem skutečně šustí, ale opět v dobrém slova smyslu: průniky textů mají komplementární charakter a vedou nás také k tomu, abychom o textu pojednali v literárněvědném periodiku: literatura, vehiculum, které člověk – stejně jako celou kulturu – staví mezi sebe a často nepochopitelný svět, je oním stavitelem mostů, které překonávají nejistotu a strach a pomáhají, podporují.

Uvádět, že hlavní postava, Edmund Mundant, vymykající se jak svým jménem, tak původem i studiem (má pražské školy) z jeho prostředí, je do jisté míry transformovaně autobiografická, by bylo asi zbytečné. Lze tedy jemné předivo této Ferkovy prózy pokládat i za svého druhu niternou konfesi: „Pôvodne mala rodina Pisárovcov meno, ktoré za vojnového štátu vyvolávalo u ľuďákov v ústach sliny na ľuvance. Meno bolo na prvé počutie židovské: Reiner. Keďže meno Reiner nemohla bezpečne používať hlava rodiny i továrne na štolverky bez toho, aby nebol vystavený posmievačom a útokom zo strany miestnych exponentov Hlinkovej gardy, prijal manžel meno manželky, ktorá nebolo židovka a za slobodna sa volala Pisárová. Tak vznikla vážená rodina Pisárovcov. Reiner aj konvertoval, ale nič mu to nepomohlo, šupli ho do dobytčiaku a spolu s ostatnými židmi, ktorých dekorovala na hrudi žltá hviezda Davidova, odlifrovali do koncentráku.“ (s. 23). Změna na Mundant (lat. také vlastně opisovač, písař), pro niž se rozhodne syn Edmund, ho z prostředí znovu vyděluje: prosvítá tu stín Kafkovy Proměny, odcizení oslabované citlivostí a důvěrou, ale nikdy zcela nemizející: „Na Mundanta hľadeli z pracovného stola tatranské listy Kafku, Wolkra, Čapka. Mal z nich vysnoriť duchovnú príbuznosť autorov, ktorá zatiaľ existovala v jeho hlave len fiktívne. Musel sa teraz zmieriť s neobjavnou myšlienkou, že napriek ich genialite a majestátu, v jednom jedinom mali z jedinečnosti výnimku. Ich listy lietali do Čiech na krídlach lásky. Dokonca aj Kafka ich písal po česky. Zjavne či skryto, ako sa v Tatrách zotavovali, bez lásky by im bolo bývalo dosť cudzo.“ (s. 43).

Je tedy Mundantova konfese také románem o románu, textem o textu a textem v textu, jak se sluší a patří na postmodernismus, ale také na jiné směry a útvary, neboť metatext není vynálezem této doby; byl tu již mnohem dříve. Průnik textů, kultur a jazyků, jistá míra odcizení, které je vlastní každé literatuře, neboť ta se nemůže identifikovat se světem, aby jej mohla vykládat z nadhledu a odstupu, odcizení jako nikoli výjimečná, ale typická vlastnost člověka a jeho kulturních produktů. Člověk směřuje ke klidu a vyrovnání, ale nikdy je nenachází a ani najít nechce: jeho neklidným a tragickým osudem je, jak

napsal ruský básník, v jehož africkém rodokmenu také najdeme jistou míru odcizení, myslet a trpět. Lepší osud si snad Bůh pro tuto rozumnou bytost ani nemohl vymyslet.

Ivo Pospíšil

OSTRAVSKÉ SETKÁNÍ POLONISTŮ

V závěru května 2008 se v prostorách Generálního konzulátu Polské republiky v Ostravě uskutečnilo setkání polonistů z Čech, Moravy a Slovenska. Účastníky na setkání přivítal generální konzul PR Jerzy Kronhold, úvodní slovo přednesla děkanka Filozofické fakulty Ostravské univerzity Eva Mrhačová. Posléze zástupci polonistik v Bratislavě, Brně a Olomouci informovali fórum o vývoji oddělení polonistik na svých ústavech slavistiky a o stavu bádání a výuky. Po přestávce informovali představitelé pražské Karlovy univerzity o stavu výuky polonistických předmětů a vědecké práce v rámci středoevropských a východoevropských studií a zástupci domácí univerzity hovořili o polonistice v rámci ostravské slavistiky.

Diskuse se zaměřila na nejzávažnější problémy současnosti, kdy je třeba přicházet s aktuálními nabídkami studia polonistiky a vyrovnávat se s klesající úrovní připravenosti přicházejících studentů. Informace a diskusi na závěr oficiální části shrnul Karol Daniel Kadłubiec. V neoficiální části na zahradě generálního konzulátu pokračovali účastníci setkání v diskusi a zejména v individuálních výměnách názorů.

Ludvík Štěpán